

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
правових позицій Верховного Суду
щодо застосування положень Кодексу
України з процедур банкрутства

Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень – грудень 2021 року

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство (стаття 5 КУзПБ)

Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник (стаття 7 КУзПБ)

II. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1. Провадження у справі про банкрутство

Відкриття провадження у справі про банкрутство (статті 38, 39 КУзПБ)

Забезпечення вимог кредиторів (стаття 40 КУзПБ)

Визнання недійсними правочинів боржника

2. Розпорядження майном боржника

Порядок розгляду грошових вимог кредиторів до боржника

Застосування позовної давності до грошових вимог кредиторів

Відчуження окремих категорій майна боржника

Порядок задоволення вимог забезпечених кредиторів (стаття 41 КУзПБ)

Розгляд грошових вимог контролюючого органу

Перехід до наступної судової процедури

3. Ліквідаційна процедура

Порядок набуття статусу поточного кредитора

Включення права суборенди до складу ліквідаційної маси

Принцип безумовної повноти дій ліквідатора

Затвердження звіту ліквідатора

Суб'єктний склад спору про визнання недійсними результатів аукціону

Правова природа грошових вимог, які виникли внаслідок визнання результатів аукціону недійсними

Субсидіарна відповідальність за зобов'язаннями боржника

III. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Закриття провадження у справі про неплатоспроможність

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ГК України	Господарський кодекс України
ГПК України	Господарський процесуальний кодекс України
Закон про банкрутство	Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»
КГС ВС	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КУзПБ	Кодекс України з процедур банкрутства
ПК України	Податковий кодекс України
ЦК України	Цивільний кодекс України
ЦПК України	Цивільний процесуальний кодекс України

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Щодо умов затвердження судом плану санації боржника до відкриття провадження

Законодавець, надавши суду згідно з положеннями частини другої статті 5 КУзПБ повноваження перевіряти та оцінювати план санації, не наділяє його повноваженнями здійснювати деталізовану економічну оцінку кожного із запланованих боржником у плані санації заходів відновлення платоспроможності боржника.

Водночас на суд покладено обов'язок встановити, чи є вигідним виконання плану санації для кредиторів порівняно з ліквідацією, спираючись на відомості ліквідаційного аналізу (абзац другий частини другої статті 5 КУзПБ).

Ухвалюючи рішення про відмову в затвердженні плану санації, поданого боржником, або про його затвердження, суд повинен в судовому засіданні дослідити заперечення кредитора, який голосував проти затвердження плану санації або в цілому проти введення цієї досудової процедури, а також проаналізувати доводи кредитора щодо можливості задоволення його вимог у випадку виконання плану досудової санації у розмірі, що перевищує розмір вимог, які потенційно можуть бути задоволені у ліквідаційній процедурі, стосовно встановлення підстав для відмови у прийнятті заяви про відкриття санації до порушення справи про банкрутство та затвердження такого плану санації.

Надання оцінки судом фінансово-економічного стану боржника в динаміці задля встановлення ознак неплатоспроможності, економічної ефективності та доцільності заходів відновлення платоспроможності боржника з метою з'ясування доведеності ключової ознаки, передбаченої планом санації, – вигідності плану санації є правомірною та обґрунтованою вимогою при затвердженні плану санації.

З метою дотримання балансу інтересів кредиторів та боржника суд повинен займати активну процесуальну позицію при затвердженні плану санації, яка має полягати в повному, всебічному та об'єктивному з'ясуванні обставин, які підлягають доведенню у цій процедурі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.10.2021 у справі № 908/3411/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101099855>.

Щодо розгляду вимоги про застосування наслідків недійсності правочину, оформленої заявою про визнання кредиторських вимог

Визначені частиною другою статті 7 КУзПБ спори розглядаються та вирішуються судом у відокремленому позовному провадженні за правилами ГПК України. Судові рішення, ухвалені судами першої та апеляційної інстанцій за результатами розгляду заяв, скарг, клопотань, поданих в межах основного провадження у справі про банкрутство, розглядаються судом без застосування усіх стадій судового розгляду,

притаманних виключно розгляду справ позовного провадження. Такий підхід повністю відображає конструкції статей 7, 9 КУзПБ щодо порядку розгляду як основної справи про банкрутство, так і спорів, стороною в яких є боржник, які хоча і вирішуються в межах основної справи про банкрутство, проте є справами позовного провадження, відокремленими від основної справи про банкрутство (див. висновок, викладений у постанові КГС ВС від 19.01.2021 у справі № 916/97/20).

Тому в разі пред'явлення до боржника, щодо якого здійснюється провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), окремої вимоги про застосування наслідків недійсності оспорюваного правочину її розгляд здійснюється у відокремленому позовному провадженні в межах справи про банкрутство боржника (основного провадження) за правилами, визначеними ГПК України, в тому числі з урахуванням приписів статті 162 ГПК України щодо форми, змісту позовної заяви та доданих до неї документів.

У випадку недотримання заявником такої форми, зокрема звернення до суду з вимогою щодо застосування наслідків недійсності правочину, оформленою заявою про визнання кредиторських вимог, суд має право залишити подану заяву без руху на підставі статті 174 ГПК України, надавши строк для усунення недоліків відповідної заяви.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 904/1907/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101519204>.

Щодо особливостей розгляду справи за позовом з майновими (грошовими) вимогами до боржника після відкриття провадження у справі про банкрутство відповідача

За змістом пункту 8 частини першої статті 20, частини тринадцятої статті 30 ГПК України, з якими кореспондуються приписи статті 7 КУзПБ, процесуальний закон визначає правило виключної підсудності справ про банкрутство та справ у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, незалежно від моменту виникнення таких вимог, зокрема справ за позовами з майновими (грошовими) вимогами до боржника, позовне провадження у яких відкрито до відкриття провадження у справі про банкрутство відповідача, стосовно яких у частині третій статті 7 КУзПБ встановлено імперативну вимогу їх передачі до господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, для розгляду по суті спору в межах цієї справи.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 904/4455/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010186>.

Щодо розгляду в межах справи про банкрутство скарги ліквідатора боржника (керуючого реалізацією) на дії державного реєстратора (нотаріуса)

Розгляд усіх майнових спорів, стороною в яких є боржник, з дня введення в дію КУЗПБ має відбуватися господарським судом у межах справи про банкрутство, яку такий суд розглядає. Вирішуючи питання про необхідність розгляду спору, стороною якого є особа, щодо якої відкрито провадження у справі про банкрутство, суди мають лише виходити з того, чи підлягають такі вимоги вартісній оцінці з урахуванням положень статті 163 ГПК України, а й надати оцінку змісту заявлених вимог та порушеного права або інтересу, на захист якого такий позов подано.

Якщо наслідком задоволення вимоги, заявленої у справі, стороною якої є особа, щодо якої відкрито провадження у справі про банкрутство, може бути зміна розміру або складу ліквідаційної маси боржника, таку справу слід розглядати у межах справи про банкрутство на підставі статті 7 КУЗПБ, а спір є майновим у розумінні положень цього Кодексу.

Ліквідатор боржника (керуючий реалізацією) має право на оскарження до суду відмови у вчиненні нотаріальної дії щодо посвідчення договору купівлі-продажу майна на аукціоні, позаяк така відмова впливає на тривалість розгляду справи про банкрутство і, як наслідок, збільшує витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство боржника, та позбавляє ліквідатора можливості вживати заходів, спрямованих на завершення ліквідаційної процедури (процедури погашення боргів) боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.09.2021 у справі № 922/3059/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100456021>.

Щодо розгляду позовних вимог уповноваженої особи засновників боржника у спорі, в якому боржник бере участь в іншому правовому статусі, ніж сторона такого спору

Засновники (учасники, акціонери) боржника як власники корпоративних прав (частки у статутному капіталі (майні), акцій, права на вклад до статутного капіталу) з моменту відкриття провадження у справі про банкрутство за загальним правилом не беруть у ній безпосередньої участі, проте не втрачають корпоративних прав та інтересів у цій справі, в тому числі через субсидіарну відповідальність, а також відновлення платоспроможності боржника або отримання майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів та ліквідації банкрута.

Водночас, оцінюючи обрані засновниками (учасниками, акціонерами) боржника форми та способи захисту їх інтересів у справі про банкрутство, судам слід виходити як зі змісту спеціальних норм Закону про банкрутство, так і принципу «неможливості ототожнення юридичної особи та її членів» і враховувати актуальні правові висновки щодо реалізації цієї домінанти, викладені, зокрема, в постановах ВП ВС від 08.10.2019

у справі № 916/2084/17, від 15.10.2019 у справі № 905/2559/17, від 03.12.2019 у справі № 904/10956/16, постанові ВС від 17.02.2021 у справі № 910/13643/19.

Попри певні обмеження корпоративних прав (відповідно до частин п'ятої, восьмої статті 22, частини четвертої статті 28, частини першої статті 38 Закону про банкрутство та частин п'ятої, сьомої статті 44, частини четвертої статті 50, частини першої статті 60 КУЗПБ), у засновників (учасників, акціонерів) боржника на усіх етапах провадження зберігаються щонайменше майнові інтереси стосовно боржника, в тому числі специфічного характеру, що виникають саме у зв'язку з банкрутством боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.10.2021 у справі № 5015/118/11 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101027357>.

Щодо юрисдикції розгляду спорів, які стосуються майна боржника (юридичної чи фізичної особи), зокрема й тих, що виникають з кредиторами – контролюючими органами щодо сплати податків та зборів

Спір за позовом боржника про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення є майновим за своєю правовою природою, оскільки за наслідком його розгляду в податковому органу може виникнути право на стягнення з боржника певної грошової суми (майнове право), яка в розумінні статті 190 ЦК України є майном боржника.

Вимога особи, щодо якої порушено справу про банкрутство, про визнання протиправним та скасування рішення органу ДПС як майновий спір боржника підлягає розгляду в межах провадження у справі про банкрутство з визначенням юрисдикційності розгляду такого спору господарському суду.

Процедура розгляду спору щодо оскарження податкового повідомлення-рішення є ефективним способом захисту прав боржника у спорі з уповноваженим державою органом щодо розміру спірної заборгованості такого органу та здійснюється у межах процедури банкрутства відповідного боржника.

КУЗПБ та ГПК України є нормативними актами рівної юридичної сили – процесуальними законами, які мають визначену законодавцем сферу правового регулювання. Отже, у випадку колізії норм статті 7 КУЗПБ та статті 20 ГПК України повинні застосовуватися ті процесуальні норми, які прийняті пізніше.

У правовідносинах щодо визначення розміру податкових зобов'язань боржника у справі про банкрутство шляхом оскарження рішення податкового органу з 21.10.2019 підлягають застосуванню положення статті 7 КУЗПБ, які визначають юрисдикцію розгляду таких спорів у межах провадження у справі про банкрутство у господарському судочинстві.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.11.2021 у справі № Б13/016-10(911/2945/20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102267144>.

Щодо розгляду в межах справи про банкрутство позову кредитора боржника до третьої особи стосовно коштів, які належать боржнику

Кредитори банкрута, які не мають власної вимоги до третіх осіб, не наділені повноваженнями звертатися із самостійним позовом до третіх осіб, які мають заборгованість перед банкрутом (у тому числі щодо відшкодування завданих банкруту збитків), про стягнення заборгованості на користь банкрута.

Відповідно до абзаців першого, третього частини другої статті 61 КУзПБ з вимогами до третіх осіб звертається ліквідатор банкрута, стягнені суми включаються до складу ліквідаційної маси банкрута.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.12.2021 у справі № 910/2971/20 (910/1657/21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010205>.

II. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1. Провадження у справі про банкрутство

Щодо правил та процедури подання іншими кредиторами заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство

Подання іншим кредитором (іншими кредиторами) заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (частина п'ята статті 38, частина четверта статті 39 КУзПБ) після відкриття судом підготовчого засідання, під час перерви у цьому засіданні (у разі його проведення не в одному судовому засіданні), однак не до дня, на який воно було призначено, є порушенням процедури та встановленого нею процесуального порядку – строку подання іншим кредитором (іншими кредиторами) заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство після прийняття до розгляду судом заяви первісного кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Тому, враховуючи визначені статтею 118 ГПК України наслідки пропуску процесуальних строків, порушення строку подання іншим кредитором (іншими кредиторами) відповідної заяви не допускає її розгляд та оцінку судом по суті.

Зважаючи на системний аналіз положень статей 35, 37–39 КУзПБ, а також частини другої статті 118, статті 226 ГПК України, що застосовується у справі про банкрутство за правилами частини шостої статті 12 ГПК України, суд, який вже приєднав ухвалою до матеріалів справи заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство для розгляду одночасно з іншими заявами (первісною тощо), у підготовчому засіданні має залишити без розгляду заяву іншого кредитора, що подана з порушенням процесуального порядку (строку, визначеного абзацом першим частини четвертої статті 39 КУзПБ), на підставі статті 38 КУзПБ,

статей 118, 226 ГПК України, які з огляду на концепцію недостатньої якості закону є найбільш близькими за предметом регулювання до сфери спірних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.12.2021 у справі № 908/964/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010226>.

Щодо необґрунтованості вимог ініціюючого кредитора як підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

Норми частини шостої статті 39 КУзПБ, як і інші положення цього Кодексу, не містять окремого визначення такої підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство як необґрунтованість вимог ініціюючого кредитора, однак протилежний підхід, тобто відкриття провадження за цих умов, матиме наслідком порушення прав та інтересів боржника, інших його кредиторів і в цілому суперечитиме спрямованості законодавства у сфері неплатоспроможності.

З огляду на одночасне введення мораторію на задоволення вимог кредиторів з відкриттям провадження у справі про банкрутство, що передбачено частиною восьмою статті 39 КУзПБ, стадія відкриття провадження у цій категорії справ має своїм наслідком не лише вжиття заходів процесуального характеру, а й майнового, оскільки поширюється на майнові відносини між боржником та невизначеним на момент винесення ухвали підготовчого засідання колом осіб – конкурсними кредиторами.

Ураховуючи важливі правові наслідки відкриття провадження у справі про банкрутство, на господарський суд покладається обов'язок перевірити обґрунтованість вимог ініціюючого кредитора та з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, що має здійснюватися судом незалежно від погодження боржником із заявленими вимогами чи, навпаки, пасивної процесуальної поведінки боржника у вигляді неподання ним відзиву на заяву про відкриття відповідного провадження.

У разі необґрунтованості/непідтвердження вимог ініціюючого кредитора господарський суд має відмовити у відкритті провадження у справі про банкрутство з посиланням на норму частини шостої статті 39 КУзПБ, яка з урахуванням концепції недостатньої якості закону є найбільш близькою за предметом регулювання до сфери спірних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.12.2021 у справі № 908/964/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010226>.

Щодо обґрунтованості кредиторських вимог ініціюючого кредитора, за заявою якого відкривається провадження у справі

Для унеможливлення загрози визнання судом у справі про банкрутство фіктивної кредиторської заборгованості суду слід розглядати заяви з кредиторськими вимогами із застосуванням засад змагальності сторін у справі про банкрутство у поєднанні з детальною перевіркою підстав виникнення грошових вимог кредиторів до боржника, їх характеру, розміру та моменту виникнення. У разі виникнення мотивованих сумнівів сторін у справі про банкрутство щодо обґрунтованості кредиторських вимог на заявника таких кредиторських вимог покладається обов'язок підвищеного стандарту доказування задля забезпечення перевірки господарським судом підстав виникнення таких грошових вимог, їх характеру, встановлення розміру та моменту виникнення.

З огляду на важливі правові наслідки відкриття провадження у справі про банкрутство, які, крім заявника та боржника, стосуються невизначеного кола осіб – потенційних кредиторів боржника, ухваленню відповідного рішення суду має передувати системний аналіз обставин, пов'язаних із правовідносинами, з посиланням на які заявник обґрунтовує свої вимоги до боржника, на підставі поданих доказів. Лише після з'ясування та перевірки таких обставин суд може встановити обґрунтованість вимог кредитора до боржника, а також наявність чи відсутність спору про право у цих правовідносинах як передумови для відкриття провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.12.2021 у справі № 904/6175/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102220116>.

Щодо встановлення судом у підготовчому засіданні наявності спору про право

Відсутність спору про право в розрізі процедури банкрутства полягає у відсутності неоднозначності у частині вирішення питань щодо сторін зобов'язання, суті (предмету) зобов'язання, підстави виникнення зобов'язання, суми зобов'язання, структури заборгованості, строку виконання зобов'язання тощо. Методом встановлення таких фактів є дослідження господарським судом відзиву боржника, заслуховування пояснень представника боржника або дослідження Єдиного реєстру судових рішень, відомості з якого є відкритими та загальнодоступними, щодо наявності на розгляді іншого суду позову боржника до ініціюючого кредитора з названих питань. Водночас відсутність будь-яких заперечень боржника з приводу зазначеної вимоги кредитора може свідчити про її визнання, а отже, і про відсутність спору між сторонами про право.

Наявність суперечностей (розбіжностей) щодо переходу прав за кредитним договором, на якому ґрунтуються вимоги ініціюючого кредитора до боржника, свідчать про існування спору про право щодо його вимог.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.10.2021 у справі № 910/4877/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100424358>.

* * *

Якщо у підготовчому засіданні буде з'ясовано, що між ініціюючим кредитором та боржником існують суперечки з приводу їх прав та обов'язків, що вочевидь ставить під сумнів вимогу кредитора, і їх вирішення є можливим виключно шляхом встановлення об'єктивної істини, що, у свою чергу, покладає на суд обов'язок вжити всіх визначених законом заходів до всебічного, повного та об'єктивного з'ясування дійсних прав і обов'язків сторін, у тому числі із застосуванням інституту доказів і доказування, що притаманно саме для справ позовного провадження, господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі про банкрутство.

Законодавство не містить переліку будь-яких критеріїв для висновку про існування спору про право, тому в кожному конкретному випадку залежно від змісту правовідносин суд повинен оцінити форму вираження відповідної незгоди учасників провадження щодо існування такого спору.

Отже, на дату проведення підготовчого засідання усі суперечності між кредитором та боржником з приводу їх прав та обов'язків мають бути усунуті ними самостійно або вирішені в судовому порядку з ухваленням судового рішення. Вимоги ініціюючого кредитора до боржника мають бути безспірними, тобто ґрунтуватися на первинних документах, які беззаперечно підтверджували б дійсний розмір заборгованості, правомірність підстави її виникнення та доводили б прострочення виконання грошового зобов'язання боржника. У такому разі безспірність не слід обов'язково пов'язувати (ототожнювати), ставити в залежність з наявністю судового рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.10.2021 у справі № 910/667/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100424320> (також див. постанову від 24.11.2021 № 902/560/20).

* * *

Суд не може формально підходити до визначення наявності «спору про право», який зводиться лише до заперечень боржником існування тих чи інших правовідносин.

У кожному конкретному випадку судом досліджуються заперечення боржника, зокрема щодо того, чи ґрунтуються вони на обставинах справи та підтверджуються відповідними доказами.

Отже, наявність спору про право має підтверджуватися належними доказами, а не базуватися лише на припущеннях боржника.

Невстановлення обставин заперечення боржником вимог заявника у вигляді позову (предметом якого є оспорення боржником обставин, на яких ґрунтуються вимоги кредитора), який було б подано до суду до подання заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство, доводить, що між заявником та боржником відсутній спір про право як підстава для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство згідно із частиною шостою статті 39 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.10.2021 у справі № 910/18376/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100579226>.

* * *

З метою уникнення зловживання боржником своїми правами і створення спору заради спору, спрямованого на ухилення від відкриття провадження у справі про банкрутство, необхідною умовою оспорення в судовому порядку вимог ініціюючого кредитора є те, що таке оспорення має відбуватися до подання заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.12.2021 у справі № 911/3185/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102147561>.

Щодо використання чотирискладового тесту наявності спору про право

Для більш чіткого розуміння дій господарського суду в підготовчому засіданні при вирішенні питання щодо наявності чи відсутності підстав для відкриття провадження справи про банкрутство юридичних осіб за ініціативою кредитора доречним є використання чотирискладового тесту щодо наявності спору про право, що є юридичною конструкцією – засобом для перевірки необхідних умов для відкриття провадження у справі про банкрутство господарським судом, який повинен дослідити таке:

- наявність спору про право, а саме встановлення наявності чи відсутності неоднозначності в частині вирішення питань щодо сторін зобов'язання, суті (предмета) зобов'язання, підстав виникнення зобов'язання, суми зобов'язання, структури заборгованості, строку виконання зобов'язання;
- належність вирішення такого спору саме в порядку позовного провадження;
- позиція боржника щодо вчинення ним активних дій, спрямованих на заперечення грошових вимог кредитора, які не були предметом розгляду в позовному провадженні і щодо яких не було ухвалено судового рішення;
- оспорення боржником вимог кредитора та з'ясування активної позиції останнього до подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.11.2021 у справі № 916/1101/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101240354> (також див. постанову від 24.11.2021 у справі № 910/16246/18).

Щодо відкриття провадження у справі про банкрутство суб'єкта ринку природного газу через наявність у нього заборгованості за договором купівлі-продажу природного газу

Держава, визнаючи неможливість підприємств паливно-енергетичного комплексу забезпечити свої розрахунки, із прийняттям Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу» вчиняє дії, спрямовані на врегулювання такої заборгованості, зокрема, шляхом проведення взаєморозрахунків за рахунок видатків державного бюджету, реструктуризації заборгованості з оплати природного газу та послуги з його транспортування, списання неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість з оплати природного газу та послуги з його транспортування, що свідчить про можливість врегулювання заборгованості цих підприємств у спірних відносинах без застосування процедур банкрутства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.11.2021 у справі № 913/212/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101401598> (також див. постанову від 25.11.2021 у справі № 911/944/21).

Щодо відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника

Під час розгляду заяви боржника, поданої в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 34 КУЗПБ, суд зобов'язаний перевірити додані до неї документи щодо їх відповідності вимогам цього Кодексу та інших нормативно-правових актів з метою встановлення на підставі належних та допустимих доказів обставин того, чи дійсно задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності).

Ініціювання боржником порушення справи про банкрутство на підставі частини шостої статті 34 КУЗПБ свідчить про відсутність між боржником та його кредиторами спору про наявність і неоплатність боргу, оскільки сам боржник визнає ці обставини, тобто відсутній спір про право.

Водночас у будь-якому разі на момент подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство боржник має надати документи (первинні документи, договори, бухгалтерський баланс, аудиторський висновок, судові рішення тощо), які підтверджують наявність ознак неплатоспроможності або її загрози, інакше таке банкрутство має ознаки фіктивного, тобто ініційованого з метою невиконання зобов'язань.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 03.11.2021 у справі № 916/3704/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101179419>.

Щодо застосування у межах провадження у справах про банкрутство заходів забезпечення позову, передбачених статтями 136, 137 ГПК України

Системний аналіз зазначених норм ГПК України та КУзПБ свідчить про те, що Кодексом як спеціальним законом визначено особливі різновиди заходів щодо забезпечення вимог кредиторів боржника, які є учасниками провадження у справі, та надано право їх застосування як за клопотанням кредитора, так за ініціативою суду. Водночас загальні принципи застосування забезпечувальних заходів (на будь-якій стадії розгляду справи, якщо їх незастосування може істотно ускладнити ефективний захист порушених прав кредитора як учасника провадження), дотримання доцільності, адекватності та співмірності застосованих заходів мають використовуватися як загальні забезпечувальні норми відповідно до статті 136 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.10.2021 у справі № 922/313/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100644029> (також див. постанову від 22.12.2021 у справі № 918/351/21).

* * *

У статті 40 КУзПБ наведено вичерпний перелік спеціальних заходів забезпечення вимог кредиторів (заборона/зобов'язання вчинити або утриматися від вчинення дій, що можуть безпосередньо вплинути на конкурсну/ліквідаційну масу боржника; припинення повноважень керівника) і безальтернативно визначено безпосередніх адресатів (суб'єктів) таких заходів, а саме: боржник та у випадку припинення повноважень за частиною другою цієї статті – керівник/орган управління боржника.

Законодавець у статті 40 КУзПБ визначив і мету, задля якої такі заходи застосовуються: збереження майна боржника, усунення перешкод для виконання розпорядником майна своїх повноважень, захист прав та законних інтересів боржника або кредиторів.

З метою захисту прав та інтересів кредиторів, а також збереження майнових активів боржника господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в тому числі на стадії ліквідаційної процедури, має право вжити заходів щодо забезпечення вимог кредиторів, які передбачені загальними положеннями статті 137 ГПК України, а також інших заходів, застосування яких, за переконанням суду, є необхідним у конкретному випадку, з урахуванням спеціальних норм КУзПБ.

Зважаючи на специфіку провадження у справі про банкрутство, безпосередньою метою застосування передбачених статтею 137 ГПК України заходів забезпечення позову як заходів забезпечення вимог кредиторів у такій справі є збереження майна боржника та охорона матеріально-правових інтересів кредиторів від можливих недобросовісних дій боржника чи інших осіб стосовно його активів задля попередження

потенційних труднощів у досягненні основної мети процедур банкрутства – якнайповнішого задоволення вимог кредиторів.

Тож, вирішуючи питання про застосування таких заходів забезпечення у справі про банкрутство, господарський суд має виходити з їх оцінки за критеріями розумності, обґрунтованості, адекватності та співмірності, а також перевірити їх спрямованість на досягнення спеціальної мети застосування заходів забезпечення вимог кредиторів у процедурах банкрутства, про що зазначити у відповідній ухвалі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.11.2021 у справі № 922/4359/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101634143>.

Щодо відсутності ознак реального виконання зобов'язання, прийнятого боржником за оспорюваним договором, як підстави для визнання його недійсним

Аби унеможливити визнання у справі про банкрутство фіктивної кредиторської заборгованості, при оскарженні угод боржника в порядку спеціальних норм КУзПБ або норм ЦК України, суду слід розглядати відповідні заяви, пов'язані з недійсністю правочинів, із застосуванням засад змагальності сторін у поєднанні з детальною перевіркою реальності проведення господарських операцій та наміру створення саме тих правових наслідків, що притаманні певним видам господарських правочинів.

Встановлення обставин відсутності існування ознак реального виконання зобов'язання, прийнятого боржником за оспорюваним договором, а саме взяття ним на себе зобов'язання, внаслідок чого виконання його грошових зобов'язань перед іншими кредиторами повністю або частково стало неможливим, свідчать про завдання боржником кредитору збитків і наявність підстав для визнання оспорюваного договору недійсним.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.10.2021 у справі № 905/2382/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100544455> (також див. постанову від 19.10.2021 у справі № 910/2920/20 (910/14218/20)) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100679640>.

Щодо обов'язку погоджувати значний правочин з органом управління боржника – державного підприємства

Визначений спеціальними нормами законодавства про банкрутство обов'язок погодження розпорядником майна значних правочинів боржника чи органу його управління не суперечить та не скасовує передбачений нормами ГК України обов'язок боржника, який є державним унітарним підприємством, отримати від органу, до сфери управління якого належить це підприємство, згоду на вчинення таких правочинів.

При цьому норми КУзПБ, як і норми Закону про банкрутство, не містять прямої вказівки про непоширення дії положень статті 73² ГК України на правовідносини

із вчинення державним підприємством значних правочинів з моменту відкриття щодо такого підприємства провадження у справі про банкрутство.

Уведення процедури розпорядження майном за наслідком відкриття провадження у справі про банкрутство, на відміну від введення ліквідаційної процедури, не передбачає безумовного припинення повноважень керівника боржника та виконавчих органів його управління, покладених на них відповідно до законодавства чи установчих документів, як і не зумовлює припинення господарської діяльності. Тому здійснення такої діяльності боржником – державним підприємством у процедурі розпорядження його майном має відповідати законодавчо визначеним умовам щодо погодження значних правочинів органом, до сфери управління якого належить це підприємство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 03.11.2021 у справі № 10/189-09 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101064034>.

2. Розпорядження майном боржника

Щодо порядку задоволення майнових (грошових) конкурсних вимог до боржника у справі позовного провадження, що розглядається в межах справи про банкрутство відповідача

Приймаючи до провадження справу за позовом кредитора з майновими (грошовими) вимогами до боржника, господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, з'ясовує питання щодо заявлення позивачем кредиторських вимог відповідно до частини першої статті 45 КУзПБ. Якщо таку заяву подано позивачем до завершення розгляду позовних вимог, господарський суд має зупинити провадження у справі за позовом з майновими (грошовими) вимогами до боржника на підставі пункту 5 частини першої статті 227 ГПК України до набрання законної сили ухвалою суду, поставленою за результатами розгляду конкурсних вимог такого позивача в порядку КУзПБ.

Після постановлення господарським судом ухвали за результатами розгляду таких вимог позовне провадження у справі з майновими (грошовими) вимогами до боржника, що розглядається в межах справи про банкрутство, підлягає закриттю повністю або в частині на підставі пункту 2 частини першої статті 175, пункту 3 частини першої статті 231 ГПК України у випадку тотожності суб'єктного складу, предмета і підстав позову.

Неподання позивачем заяви про визнання його грошових вимог до боржника у справі про банкрутство в порядку, передбаченому КУзПБ, не може вважатися відмовою від таких вимог у позовному провадженні або бути підставою для відмови у задоволенні позову з майновими (грошовими) вимогами до боржника,

що розглядається в межах справи про банкрутство відповідача в порядку статті 7 КУзПБ.

У разі незаявлення вимог до боржника у справі про банкрутство справа за позовом з майновими (грошовими) вимогами до боржника, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство, відповідно до приписів статті 7 КУзПБ має бути розглянута господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство відповідача, по суті спору за правилами ГПК України у позовному провадженні в межах справи про банкрутство.

КУзПБ не встановлює преюдициального строку для заявлення кредиторами вимог, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство, однак зволікання кредитора із заявленням конкурсних вимог до боржника у визначений частиною першою статті 45 КУзПБ тридцятиденний строк, зокрема через розгляд аналогічних вимог у позовному провадженні, відповідно до приписів частини четвертої цієї статті звужує обсяг правомочностей такого кредитора, в тому числі на заперечення вимог інших кредиторів чи оскарження судових рішень у справі про банкрутство, а також може вплинути на повноту задоволення вимог, адже такі кредитори не мають права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів, а їх вступ у справу після розрахунків з іншими кредиторами не змінює здійсненого розподілу раніше сплачених коштів.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 904/4455/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010186>.

Щодо розгляду справ позовного провадження з майновими вимогами забезпеченого кредитора після відкриття провадження у справі про банкрутство відповідача

Природа майнових вимог до боржника не змінює встановленого статтями 20, 30, 31 ГПК України та статтею 7 КУзПБ обов'язку передачі справ за позовом з такими вимогами за підсудністю господарському суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство відповідача, та імперативно визначеного порядку їх розгляду – по суті спору за правилами ГПК України у позовному провадженні в межах справи про банкрутство, а отже, такі правила поширюється і на відповідні позовні вимоги забезпечених кредиторів до боржника.

Законодавець не встановив обов'язку забезпеченого кредитора подати заяву про визнання грошових вимог, забезпечених заставою майна боржника, для їх задоволення у справі про банкрутство, проте передбачив для забезпеченого кредитора можливість подати таку заяву стосовно забезпечених вимог, а також право на заявлення грошових вимог до боржника, які не забезпечені заставою, або за відмови від забезпечення. У цих двох випадках вимоги мають бути заявлені кредитором та розглянуті судом за загальними правилами для конкурсних або поточних вимог до боржника.

Тому сам факт подання або неподання забезпеченим кредитором заяви про визнання його грошових вимог до боржника не може вважатися відмовою позивача від розгляду таких вимог у позовному провадженні чи бути підставою для відмови у задоволенні позову з майновими (грошовими) вимогами заставного кредитора до боржника, що за загальним правилом має бути розглянутий в межах справи про банкрутство відповідача в порядку статті 7 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 904/4455/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010186>.

Щодо розгляду позову про звернення стягнення на іпотечне майно боржника, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство

Відповідно до положень частини чотирнадцятої статті 39, статей 45, 47 КУзПБ пред'явлення забезпеченими кредиторами вимог до боржника та їх задоволення не допускаються інакше, ніж у порядку, передбаченому цим Кодексом, та в межах провадження у справі про банкрутство.

Пред'явлення позову до боржника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на майно після відкриття провадження у справі про банкрутство суперечить вимогам частини чотирнадцятої статті 39, статей 45, 47 КУзПБ та не узгоджується з положеннями пункту 7 частини другої статті 42, статті 43 ГПК України.

З моменту відкриття провадження у справі про банкрутство пред'являти вимоги до боржника забезпечений кредитор має тільки в межах справи про банкрутство і вимагати їх задоволення в порядку, передбаченому нормами КУзПБ.

Провадження у справі за позовом про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на майно боржника має бути зупинене складом суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, на підставі пункту 5 частини першої статті 227 ГПК України до вирішення у справі про банкрутство питання щодо визнання кредиторських вимог забезпеченого кредитора і ухвалення з цього приводу судового рішення. Після ухвалення у справі про банкрутство судового рішення щодо розгляду кредиторських вимог забезпеченого кредитора провадження у справі за позовом про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на майно підлягає поновленню та закриттю на підставі пункту 3 частини першої статті 231 ГПК України. Якщо на момент отримання господарським судом матеріалів справи позовного провадження про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на майно, надісланих відповідно до частини третьої статті 7 КУзПБ, у справі про банкрутство вже ухвалено судові рішення щодо розгляду кредиторських вимог забезпеченого кредитора, то провадження у справі за таким позовом забезпеченого кредитора підлягає закриттю судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, на тій же підставі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.11.2021 у справі № 910/638/20 (925/184/20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101873104>.

Щодо подання конкурсним кредитором уточнень і доповнень до заяви, які не змінюють суми кредиторських вимог, поза межами встановленого строку

У разі надання заявником разом із заявою в строк, визначений статтею 23 Закону про банкрутство (до 21.10.2019), статтею 45 КУзПБ (з 21.10.2019), доказів, які у своїй сукупності свідчать про виникнення у боржника перед ним грошового зобов'язання, боржник під час розгляду таких вимог не позбавлений можливості подати до суду пояснення, уточнення, документи, які за своїм наслідком та змістом не змінюють суті заявлених вимог, не впливають на результати їх розгляду, а фактично конкретизують (усувають неточності розуміння та сприйняття) заявлені вимоги, спростовують аргументи учасників справи щодо цих вимог. Наведене у такому випадку не є підставою для застосування до поданої кредитором заяви з грошовими вимогами до боржника приписів частини шостої статті 23 Закону про банкрутство (до 21.10.2019), абзаців другого, третього частини четвертої статті 45 КУзПБ (з 21.10.2019).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.10.2021 у справі № 913/479/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101472892>.

Щодо застосування позовної давності під час розгляду заяв кредиторів з грошовими вимогами до боржника

Тлумачення частин п'ятої, шостої статті 23 Закону про банкрутство (частин п'ятої, шостої статті 45 КУзПБ, введеного в дію з 21.10.2019) у взаємозв'язку зі статтею 256, частинами третьою, четвертою статті 267 ЦК України свідчить, що стороною, яка може зробити заяву про застосування позовної давності під час розгляду грошових вимог кредитора в процедурі розпорядження майном боржника, слід розуміти інших кредиторів, боржника та розпорядника майна боржника.

Кредитор наділений правом звернутися до суду із заявою про застосування позовної давності під час розгляду грошових вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном боржника:

1) у разі розгляду заявлених вимог кредиторів до боржника в період дії Закону про банкрутство в редакції від 19.01.2013 – з моменту визнання його вимог боржником чи господарським судом;

2) у разі розгляду заявлених вимог кредиторів до боржника в період дії КУзПБ – з моменту подання ним заяви про визнання грошових вимог до боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.09.2021 у справі № 916/4644/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100884643>.

Щодо відчуження окремих категорій майна боржника у процедурі розпорядження майном

Ураховуючи положення частини першої статті 59 та частини сьомої статті 61 КУзПБ, що виключають віднесення до ліквідаційної маси банкрута об'єктів житлового фонду, в тому числі гуртожитків, наявність/відсутність/відчуження від боржника цієї категорії майна, зокрема і в процедурі розпорядження майном, жодним чином не впливає на формування ліквідаційної маси боржника і задоволення вимог кредиторів, а тому не обмежує та не впливає на права, інтереси та обов'язки учасників провадження у справі про банкрутство.

Перебування боржника в процедурі розпорядження майном у справі про банкрутство та встановлені законом (частина п'ята статті 44 КУзПБ) відповідні обмеження на відчуження або обтяження нерухомого майна боржника, чинність мораторію на задоволення вимог кредиторів не створюють конфлікту норм КУзПБ та Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» у разі їх застосування у справі про банкрутство при вирішенні питання щодо відчуження від боржника об'єктів житлового фонду, в тому числі гуртожитків.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.10.2021 у справі № 910/7918/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100523277>.

Щодо задоволення вимог забезпечених кредиторів після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном

Сплив строку дії мораторію щодо задоволення вимог забезпечених кредиторів не змінює порядку звернення стягнення на майно, що прямо впливає зі змісту частини чотирнадцятої статті 39 КУзПБ, відповідно до положень якої з моменту відкриття провадження у справі пред'явлення конкурсними та забезпеченими кредиторами вимог до боржника та їх задоволення можуть здійснюватися лише у порядку, передбаченому цим Кодексом, та в межах провадження у справі, у сукупності із частиною третьою статті 41 КУзПБ, якою встановлено, що звернення стягнення на майно боржника за вимогами, на які не поширюється дія мораторію, здійснюється виключно за ухвалою господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство боржника, та частиною шостою цієї ж статті, за якою задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється в межах провадження у справі про банкрутство. Реалізація майнових активів боржника, які є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство в порядку, передбаченому КУзПБ, та унеможлиблює їх реалізацію поза цим провадженням, як і виконання (погашення) забезпечених вимог.

Водночас вирішення питання щодо можливості задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення,

після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном законодавець ставить у пряму залежність від прийняття судом постанови про визнання боржника банкрутом або ухвали про введення процедури санації.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.11.2021 у справі № 909/82/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829554> (також див. постанову від 23.11.2021 у справі № 916/3200/17 (916/2146/20)).

Щодо розгляду грошових вимог контролюючого органу

При розгляді грошових вимог контролюючого органу до боржника як платника податків, заявлених на підставі податкових повідомлень-рішень, прийнятих за наслідками проведення податкових перевірок боржника, господарський суд має перевірити дотримання контролюючим органом спеціального строку давності для заявлення до стягнення з боржника податкового боргу, який пунктом 102.4 статті 102 ПК України встановлено у 1095 календарних днів з дня його виникнення і застосування якого є імперативним.

У разі спливу 1095-денного строку з дня виникнення податкового боргу такий борг (в тому числі пеня та штрафні санкції) визнається безнадійним та підлягає списанню, а отже, з того часу контролюючий орган не має права вживати жодних заходів щодо стягнення такої суми боргу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.11.2021 у справі № 917/399/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101064059>.

Щодо переходу до наступної судової процедури

Завданням підсумкового засідання суду є з'ясування ознак неплатоспроможності боржника для визначення на підставі клопотання зборів кредиторів наступної судової процедури, однак остаточна їх оцінка надається судом.

Згідно із частиною четвертою статті 49 КУзПБ навіть за відсутності відповідного рішення зборів кредиторів боржника, але за наявності певних обставин (після закінчення термінів, визначених КУзПБ щодо тривалості процедури розпорядження майном, за наявності ознак банкрутства та за відсутності пропозицій щодо санації боржника) суд приймає постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури за власною ініціативою.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.10.2021 у справі № 916/3619/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100679637>.

3. Ліквідаційна процедура

Щодо умов і порядку набуття статусу поточного кредитора

Системний аналіз положень статей 39, 45, 60, 64 КУзПБ свідчить, що судові рішення про задоволення поточних вимог кредитора у справі позовного провадження, яке набрало законної сили за правилами ГПК України, саме по собі не є підставою для набуття стягувачем за цим рішенням правомочностей поточного кредитора в ліквідаційній процедурі боржника та внесення відповідних відомостей до реєстру вимог кредиторів, а отже, і для задоволення таких вимог у ліквідаційній процедурі, адже не є результатом визначеного законодавцем процесуального порядку визнання і задоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство, а саме ухвалою суду за результатами розгляду заяви кредитора про визнання грошових вимог до боржника в порядку реалізації норм спеціального закону – статей 39, 60 КУзПБ.

Саме тому позивач у справі за позовом з поточними майновими (грошовими) вимогами до боржника, незалежно від стану (стадії) розгляду його позову, або стягувач за судовим рішенням у такій справі для задоволення поточних вимог після визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури повинен подати письмову заяву з вимогами до боржника та документи, що їх підтверджують, в порядку, визначеному статтею 60 КУзПБ, тобто за власною волею трансформувати позовну вимогу у вимогу поточного кредитора до боржника, що може бути задоволена в ліквідаційній процедурі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 904/4455/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010186>.

Щодо включення права суборенди до складу ліквідаційної маси банкрута

Частиною дев'ятою статті 95 КУзПБ, яка визначає особливості банкрутства фермерського господарства, передбачено, що в разі визнання господарським судом фермерського господарства банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури до складу ліквідаційної маси фермерського господарства включаються нерухоме майно, яке перебуває у спільній власності членів фермерського господарства, у тому числі насадження, господарські та інші будівлі, меліоративні та інші споруди, продуктивна і робоча худоба, птиця, сільськогосподарська та інша техніка і обладнання, транспортні засоби, інвентар, та інше майно, набуте для фермерського господарства на загальні кошти його членів, а також право оренди земельної ділянки та інші майнові права, які належать фермерському господарству і мають грошову оцінку.

За змістом частини п'ятої статті 93 Земельного Кодексу України право користування (оренда, емфітевзис) земельною ділянкою сільськогосподарського призначення може відчужуватися, передаватися у заставу її користувачем без погодження із власником такої земельної ділянки, крім випадків, визначених законом. Такі винятки встановлено, зокрема, статтею 8-1 Закону України «Про оренду землі», і вони стосуються земель державної або комунальної власності.

Тож закон допускає в окремих випадках включення до ліквідаційної маси банкрута права оренди землі. Проте не слід ототожнювати право оренди з правом суборенди.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.11.2021 у справі № 924/595/18 (924/1295/20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101472983>.

Щодо принципу безумовної повноти дій ліквідатора

Статтями 61, 62, 65 КУзПБ передбачено певну сукупність дій, яку необхідно вчинити ліквідатору під час ліквідаційної процедури, та встановлено перелік додатків, які додаються до звіту ліквідатора і є предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, що проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів). Подання звіту та ліквідаційного балансу здійснюється ліквідатором за наслідком всіх проведених ним дій під час ліквідаційної процедури.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів, спрямованих на виявлення активів боржника. При цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів щодо їх належного здійснення (принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі).

Звернення ліквідатора до господарського суду про покладення на винних осіб субсидіарної відповідальності за доведення боржника до банкрутства є частиною принципу безсумнівної повноти дій у ліквідаційній процедурі.

Оскільки частина друга статті 61 КУзПБ не визначає ознак доведення до банкрутства, які можуть стати підставою для покладення субсидіарної відповідальності на винних осіб, саме детальний аналіз ліквідатором фінансового стану банкрута у поєднанні з дослідженням ним підстав виникнення заборгованості перед кредиторами та сукупності правочинів, інших юридичних дій, що сприяли виникненню кризової ситуації, її розвитку і переходу в стадію банкрутства боржника, дасть змогу ліквідатору банкрута виявити ознаки доведення до банкрутства у діях засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі керівника боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.10.2021 у справі № 914/3812/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100884644> (також див. постанову від 02.09.2021 у справі № 910/3438/13).

Щодо затвердження звіту ліквідатора, ліквідаційного балансу боржника та закриття провадження у справі, а також покладення обов'язку сплати грошової винагороди арбітражного керуючого на кредиторів банкрута пропорційно розміру їх вимог

Заперечуючи звіт ліквідатора та ліквідаційний баланс боржника з підстав неналежного виконання ліквідатором боржника своїх обов'язків у ліквідаційній процедурі та неповноти здійснених ним заходів у цій процедурі, кредитор або інша особа з урахуванням положень частини шостої статті 61 КУзПБ, статей 13, 74 ГПК України має довести, що ці порушення з боку ліквідатора призвели до недотримання порядку здійснення ліквідаційної процедури і тим самим вплинули на формування ліквідаційної

23 Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень – грудень 2021 року

маси та задоволення вимог кредиторів, і, як наслідок, на результати ліквідаційної процедури боржника, а подальше провадження у справі про банкрутство в контексті збільшення судових витрат у справі та застосування додаткових інструментів для задоволення вимог кредиторів є виправданим.

Під час здійснення провадження у справі про банкрутство кредитор з огляду на наявні у нього права не може безумовно покладатися у вчиненні дій з оскарження правочинів чи інших дій, спрямованих на виявлення, повернення майна банкрута, лише на ліквідатора. Як особа, зацікавлена у задоволенні наявних у нього грошових вимог до боржника у повному обсязі, кредитор має діяти розсудливо та проявляти уважність щодо стану своїх прав, зокрема цікавитися вжитими ліквідатором діями у ліквідаційній процедурі та заходами, спрямованими на виявлення, розшук та повернення майна банкрута, ефективністю таких заходів та вчиняти, за наявності в нього необхідного обсягу прав та повноважень, дії щодо визнання правочинів боржника недійсними, визнання недійсним правочину, вчиненого з порушенням порядку підготовки та проведення аукціону, оскарження дій (бездіяльності) ліквідатора, вжитих ним у ліквідаційній процедурі, тощо. Саме від таких дій кредитора залежить досягнення основної мети його участі у справі про банкрутство – задоволення (погашення) його вимог.

Однією з передбачених КУзПБ форм дієвої участі кредиторів у справі про банкрутство є реалізація ними правомочностей на створення фонду для авансування грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого відповідно до частини п'ятої статті 30 цього Кодексу. Нестворення такого фонду за об'єктивної відсутності інших джерел відшкодування витрат арбітражного керуючого, зокрема зі сплати судового збору за заявами про визнання недійсними правочинів боржника, витребування майна із чужого незаконного володіння тощо, може вплинути на ефективність здійснення ліквідаційної процедури, що матиме відповідні наслідки і для кредиторів боржника.

Якщо процедура банкрутства триває після закінчення коштів, авансованих заявником відповідно до абзацу шостого частини другої статті 30 КУзПБ, або таке авансування не здійснювалося через інше правове регулювання на час ініціювання процедури банкрутства, фонд для авансування грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого кредиторами не створено, а коштів, одержаних у результаті господарської діяльності боржника – юридичної особи або від продажу майна боржника, яке не перебуває в заставі, недостатньо для оплати послуг арбітражного керуючого та його витрат, подаючи на затвердження звіт про нарахування та виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат арбітражного керуючого за підсумками ліквідаційної процедури, ліквідатор не позбавлений права звернутися до суду із заявою про стягнення з кредиторів банкрута коштів на сплату грошової винагороди арбітражного керуючого та відшкодування його витрат у справі, пропорційно розміру визнаних кредиторських вимог.

За відсутності у боржника будь-яких майнових активів покладення оплати основної грошової винагороди арбітражного керуючого та його витрат на кредиторів боржника є правильним як у разі створення ними фонду для авансування таких витрат

згідно із частиною п'ятою статті 30 КУзПБ, так і за ухвалою суду пропорційно сумах визнаних вимог, адже залишається єдиним можливим засобом дотримання принципу оплатності послуг арбітражного керуючого у відповідності до приписів статті 43 Конституції України та статті 30 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови від 23.09.2021 у справі № 5002-17/1718-2011 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100270883> (також див. постанови від 20.10.2021 у справі № 904/4974/18, від 14.12.2021 у справі № 5011-50/11240-2012).

Щодо суб'єктного складу спору про визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна банкрута

Відчуження майна на торгах з укладенням угоди купівлі-продажу є багатостороннім правочином. Позов про його оскарження подається до решти сторін такого правочину, з якими є матеріально-правовий спір, і ці сторони мають бути залучені до участі у справі. Відповідачами у справі, окрім організаторів торгів, залучається також особа, визнана їх переможцем (висновок викладено в постановках КГС ВС від 06.02.2018 у справі № 911/845/17, від 14.03.2018 у справі № 910/1454/17).

Отже, у справі про визнання недійсним правочином, укладеного за результатами проведення торгів, як відповідачі мають залучатися всі сторони правочину.

Тож належним суб'єктом складом, тобто сторонами спору про визнання аукціону та його результатів недійсними, є склад учасників за участю продавця, переможця аукціону та організатора цього аукціону (висновок сформовано в постановках КГС ВС від 05.03.2020 у справі № 14/325"б", від 18.08.2020 у справі № 5023/4363/12, від 16.09.2020 у справі № 5006/5/396/2012).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.11.2021 у справі № Б8/065-12 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101753937>.

Щодо правової природи грошових вимог до боржника, які виникли у покупця внаслідок визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна банкрута

Грошова сума, яка сплачена боржнику за результатами аукціону та підлягає поверненню боржником покупцю після визнання результатів аукціону і укладеного за його наслідком договору недійсними, не є вимогою поточного кредитора до боржника та на неї не поширюються положення статей 64, 133 КУзПБ щодо черговості (порядку) задоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство (неплатоспроможність) боржника, а її повернення боржником має здійснюватися у позачерговому порядку.

Правило статті 216 ЦК України щодо двосторонньої реституції стосується виключно сторін правочину. Для повернення виконаного за недійсним правочином у разі, коли тільки одна із сторін здійснила його виконання, положення статті 216 ЦК України не застосовуються, а таке повернення здійснюється відповідно до приписів глави 83 «Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави» ЦК України.

Витрати на професійну правничу допомогу за результатами розгляду вимоги про застосування наслідків недійсності договору, укладеного за результатами аукціону, не охоплюються реституційними наслідками, а належать до витрат, пов'язаних з провадженням у справі про банкрутство (неплатоспроможність) в господарському суді, які мають загальний порядок розподілу та відшкодування, передбачений нормами ГПК України. Такі витрати не є поточними вимогами у справі про банкрутство (неплатоспроможність) та відносяться: 1) у справі про банкрутство – до вимог першої черги (частина перша статті 64 КУзПБ); 2) у справі про неплатоспроможність – до витрат, що відшкодовуються в повному обсязі до задоволення вимог кредиторів (частина друга статті 133 КУзПБ).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 904/1907/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101519204>.

Щодо непередання ліквідатору первинних фінансових документів боржника як підстави для притягнення до субсидіарної відповідальності

Однією з основоположних засад цивільного законодавства є добросовісність (пункт б частини першої статті 3 ЦК України). Тож дії учасників цивільних правовідносин мають бути добросовісними, тобто відповідати певному стандарту поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення.

Будь-яка господарська операція, дія (бездіяльність) суб'єкта господарювання повинна мати розумне пояснення мети та мотивів її здійснення, які мають відповідати інтересам цієї юридичної особи.

Очевидно, що ненадання ліквідатору керівниками банкрута первинних фінансових документів боржника для визначення підстав для стягнення дебіторської заборгованості за умови істотного розміру цієї заборгованості в структурі активів боржника є бездіяльністю, яка не відповідає інтересам цієї юридичної особи, є недобросовісною, вчинена на шкоду кредиторам банкрута, і не дає змогу ліквідатору вчинити дії з повернення цієї дебіторської заборгованості. Тобто бездіяльність керівників товариства, яка полягає у ненаданні документів, унеможливила реалізацію активів боржника у вигляді дебіторської заборгованості та наповнення ліквідаційної маси, що спростовує висновки суду апеляційної інстанції про недоведеність причинного зв'язку між діями щодо приховування документів та доведенням боржника до банкрутства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.12.2021 у справі № 916/313/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101989964>.

III. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи відповідно до пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ

Метою і завданням процедури реструктуризації боргів, зокрема, є забезпечення розгляду кредитором розробленого боржником проекту плану реструктуризації боргів для відновлення його платоспроможності. При цьому такий документ слід вважати закономірними очікуваннями кредиторів як в частині його розгляду, так і в період його реалізації, коли відбувається фактичне погашення їх вимог в межах процедури реструктуризації.

Розроблення проекту плану реструктуризації має здійснюватися відповідно до вимог статті 124 КУзПБ, зокрема, щодо форми і змісту проекту плану, що дасть змогу зборам кредиторів оцінити перспективу відновлення платоспроможності боржника, прийняти рішення про його схвалення та подати на затвердження господарському суду або відхилити його та прийняти рішення про перехід до процедури погашення боргів.

Тож при поданні до господарського суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність обов'язком боржника є складення реального (виконуваного) проекту плану реструктуризації, який після розгляду господарським судом грошових вимог та формування реєстру кредиторів розробляється, уточнюється та погоджується з кредиторами.

Невідповідність плану реструктуризації боргів боржника вимогам КУзПБ через невідображення в ньому повної та достовірної інформації про майновий стан боржника, фактичних обставин, які спричинили неплатоспроможність боржника, розміру суми, яка щомісяця буде виділятися для погашення вимог кредиторів, тощо є підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи з огляду на приписи пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.12.2021 у справі № 910/8306/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102058522>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи відповідно до пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ

Обов'язковим для застосування цієї норми у разі встановлення та доведення обставин придбання майна членів сім'ї боржника за його кошти та/або здійснення реєстрації майна на члена сім'ї боржника є доведення обставин вчинення відповідних дій з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.

Положення пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ хоча не встановлюють такої передумови для застосування цієї норми як визнання в установленому порядку недійсним (встановлення нікчемності) відповідного правочину або заперечення/спростування відповідних майнових дій з придбання майна членами сім'ї

боржника за кошти боржника та/або реєстрації цього майна на члена сім'ї тощо, проте не звільняють від необхідності доведення мети вчинення таких дій (боржника та/або членів його сім'ї) – ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.

Без зазначення учасником у справі про неплатоспроможність обставин, що вказують на придбання членом сім'ї боржника майна за кошти боржника та/або проведення реєстрації цього майна на члена сім'ї саме з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами, та без дослідження і встановлення судом цих обставин з огляду на надані у справі докази немає підстав для ухвалення рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність відповідно до пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.11.2021 у справі № 903/6/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101210999>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи з підстав, установлених пунктом 9 частини першої статті 90 КУзПБ

За умови відсутності кредиторів, а отже, і можливості розгляду та схвалення зборами кредиторів плану реструктуризації боргів боржника, метою якого є відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань перед кредиторами, законодавець передбачив право суду ухвалити рішення, яким визнати боржника банкрутом та перейти до процедури погашення боргів або закрити провадження у справі. Відповідне право реалізується судом з урахуванням конкретних обставин справи.

Ухваленню постанови про визнання боржника банкрутом передують такі умови, як неприйняття у встановлений законом строк рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника зборами кредиторів (що, в свою чергу, передбачає наявність кредиторів у справі про банкрутство) або ухвалення судом рішення про перехід до процедури погашення боргів боржника.

За відсутності вимог кредиторів до боржника та неможливості розгляду плану реструктуризації боргів боржника, а отже, і процесуальної можливості подальшого здійснення провадження у справі (перейти до процедури погашення боргів боржника), підстав для визнання боржника банкрутом немає. За таких умов у суду виникає право прийняти рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

У зв'язку з тим, що до боржника не висунуто вимог кредиторів, є неможливим як розгляд плану реструктуризації боргів боржника, проєкт якого підлягає схваленню зборами кредиторів, так і визнання боржника банкрутом та введення процедури погашення боргів. Тож з огляду на відсутність процесуальних норм, якими було б врегульовано можливість подальшого здійснення розгляду справи за цих обставин, а також те, що КУзПБ не встановлює відповідної підстави для закриття провадження у справі про банкрутство в такому випадку, проте не визначає й вичерпного переліку підстав для закриття провадження, застосування до спірної ситуації судами першої та апеляційної інстанцій положень пункту 9 частини першої

статті 90 КУзПБ як підстави для закриття провадження у справі є логічним та виправданим.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.11.2021 у справі № 911/3459/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101240277> (також див. постанову від 23.12.2021 у справі № 921/173/21).

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Щодо перегляду ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство за нововиявленими обставинами у зв'язку з визнанням нечинним судового рішення, на якому вона безпосередньо ґрунтувалася

Норми КУзПБ, на відміну від положень Закону про банкрутство (частина перша статті 11), не передбачають обов'язку кредитора надавати до заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство доказів безспірності вимог у вигляді рішення суду про стягнення боргу, яке набрало законної сили, та доказів відкриття виконавчого провадження з виконання вимог кредитора. Тому факт скасування /визнання нечинним судового рішення, яким суд обґрунтовував ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство в порядку статті 39 КУзПБ, будучи підставою для перегляду цієї ухвали за нововиявленими обставинами, не може бути обов'язковою підставою для скасування цієї ухвали за результатом такого перегляду. У кожному конкретному випадку господарському суду належить дослідити, чи грошові вимоги ініціюючого кредитора обґрунтовані лише скасованим /визнаним нечинним судовим рішенням, чи кредитором надано інші докази, якими підтверджується обґрунтованість його вимог до боржника та їх безспірність.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.10.2021 у справі № 916/1526/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100843508>.

Щодо категорії спору про стягнення коштів на виконання мирової угоди, укладеної у справі про банкрутство

Спир між сторонами, вимоги у якому хоча і виникли з мирової угоди, укладеної у справі про банкрутство, не належить до тих спорів, що виникають та розглядаються/розглядалися у межах справи про банкрутство як за правилами Закону про банкрутство, так і чинної норми статті 7 КУзПБ.

Мирова угода у справі про банкрутство за своїм змістом, правовою природою цього правочину, особливостями умов та порядку його укладення не належить до жодної категорії правочинів, визначених предметною юрисдикцією господарських судів, зокрема згідно з пунктами 1, 4, 15, 17 частини першої статті 20 ГПК України тощо.

Тому категорію спору, який виникає з мирової угоди, кваліфікують особливості характеру і правової природи цього виду правочину, вчиненого у справі про 29 Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень – грудень 2021 року

банкрутство, факт її укладення у цій справі із застосуванням правил та особливостей, що визначалися відповідними нормами спеціального нормативного акта з питань банкрутства – Законом про банкрутство, що, в свою чергу, обумовлює та визначає спеціалізацію справи у такому спорі.

Спір, що виник з мирової угоди як правочину, укладеного у справі про банкрутство, належить за предметною юрисдикцією до спорів у справах, які розглядаються господарськими судами і визначені пунктом 8 частини першої статті 20 ГПК України – справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника тощо, а тому він розглядається тими суддями, яким зборами суддів відповідного господарського суду визначена персональна спеціалізація щодо розгляду справ про банкрутство з урахуванням Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорій справ (коди 2120000000–2121300000).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.11.2021 у справі № 10/5026/290/2011 (925/1502/20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101179468>.

Щодо способу захисту порушеного права кредитора внаслідок невиконання боржником мирової угоди, затвердженої у справі про банкрутство

На відміну від Закону про банкрутство, що передбачав можливість укладення мирової угоди у справі про банкрутство, в КУзПБ такої судової процедури банкрутства як мирова угода та порядку її укладення не встановлено.

Як наслідок, у випадку невиконання мирової угоди, укладеної у справі про банкрутство, КУзПБ не передбачено і процедури звернення до господарського суду із заявою про визнання недійсною такої мирової угоди або її розірвання.

На відміну від ухвали суду про затвердження мирової угоди у позовному провадженні, ухвала про затвердження мирової угоди у процедурі банкрутства не є виконавчим документом та не підлягає примусовому виконанню виконавчою службою. Невиконання боржником своїх договірних зобов'язань у строки, зазначені у мировій угоді, затвердженій у процедурі банкрутства, може мати наслідком звернення кредитора до суду з вимогами до боржника про стягнення заборгованості в розмірі, передбаченому мировою угодою, в позовному або наказному провадженні, встановленому процесуальним законодавством.

Детальніше з текстом постанови від 02.11.2021 у справі № 17/Б-1197 (921/695/20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101064058>.

Щодо зупинення провадження у справі про банкрутство юридичної особи

Переважаючому застосуванню у справах про банкрутство підлягають процесуальні норми, які визначені законодавством про банкрутство як такі, що є спеціальними.

Положення статей 9 та 39 КУзПБ щодо заборони зупинення провадження у справі про банкрутство як у випадку оскарження судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, так і щодо заборони зупинення провадження у справі про банкрутство мають застосовуватися судами переважно як спеціальні норми права 30 Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень – грудень 2021 року

у всіх випадках, коли в суду за загальними правилами ГПК України виникає право зупинити провадження у справі.

Тобто заборона зупинення провадження на час оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (частина п'ята статті 9 КУзПБ) має наслідком неможливість застосування судом загальних повноважень, наданих ГПК України, оскільки така процесуальна дія суду відбувається у процедурі, яка повинна здійснюватися судом без зупинення провадження у справі, що передбачено КУзПБ.

Водночас системний аналіз положень статей 9 та 39 КУзПБ свідчить, що цим Кодексом передбачена заборона зупинення провадження у справі про банкрутство у суді при розгляді справи по суті. При цьому суди апеляційної та касаційної інстанцій не позбавлені права зупинити апеляційне/касаційне провадження під час розгляду окремих процесуальних питань та в окремих випадках, визначених процесуальним законом, коли така зупинка розгляду справи не обмежує дій учасників справи про банкрутство в межах, передбачених КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.10.2021 у справі № 44/610-6-43/145 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100775798>.

Щодо накладення обмежень на майно боржника поза межами провадження у справі про банкрутство

З огляду на положення чинного законодавства України розгляд усіх майнових спорів, стороною в яких є боржник у справі про банкрутство, спорів з позовними вимогами до боржника та щодо його майна, спорів про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником, повинен відбуватися саме і виключно господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи.

Тож розгляд господарським судом заяви про забезпечення позову шляхом накладення обмежень на майно боржника поза межами провадження у справі про банкрутство є таким, що в цілому нівелює порядок розгляду справ за участю боржника та ставить під сумнів саму сутність судового розгляду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.12.2021 у справі № 923/1222/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010203>.

Щодо наявності в учасника (засновника) боржника права на оскарження судових рішень у справі про банкрутство

Зважаючи на особливості провадження у справі про банкрутство, коло осіб, які мають право оскаржити судові рішення у справі про банкрутство, чинним законодавством звужено до учасників цієї справи для попередження необґрунтованого втручання інших осіб, які не є учасниками справи, в хід процедури банкрутства (відповідна правова позиція викладена в постановках КГС ВС від 20.02.2019 у справі № 5005/2329/2011, від 16.01.2020 у справі № 911/5186/14).

Чинне процесуальне законодавство не відносить до складу учасників справи про банкрутство засновників (учасників) боржника. У статті 1 КУзПБ наведено визначення уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника, якою є особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу (подібний правовий висновок наведено в постанові КГС ВС від 31.08.2021 у справі № 916/3619/19).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.11.2021 у справі № 908/2472/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101240256>.

* * *

Обсяг процесуальних прав уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника у справі про банкрутство, визначений КУзПБ, залежить від змісту рішення вищого органу управління боржника.

Рішення вищого органу управління боржника, яке, зокрема, може мати форму протоколу загальних зборів учасників товариства боржника, є єдиним можливим доказом підтвердження повноважень уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника. Тому, здійснюючи легітимацію відповідного учасника у справі про банкрутство, суд зобов'язаний надати оцінку відповідному рішенню вищого органу управління боржника щодо його належності (з'ясувати склад учасників та розмір їх часток на момент прийняття відповідного рішення, здійснити перевірку наявності необхідного кворуму під час прийняття відповідного рішення тощо).

Розглядаючи заяву такої особи про вступ у справу, господарський суд перевіряє повноваження представника (уповноваженої особи) засновників (учасників, акціонерів) боржника на участь у справі, оформлені протоколом загальних зборів, не вирішуючи питання щодо дійсності/недійсності рішення органу управління товариством в цілому або у відповідній частині.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника має право на оскарження судових рішень, ухвалених у справі про банкрутство та у справах, які розглядалися в межах справи про банкрутство, незалежно від того, чи постановлені відповідні судові рішення до чи після призначення такої особи уповноваженою особою, однак за наявності доведення відповідного правового зв'язку між оскаржуваними судовими рішеннями та порушенням інтересів такої особи.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.12.2021 у справі № 911/698/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101753917> (також див. постанову від 23.12.2021 у справі № 924/1351/20 (924/620/20)).

Щодо застосування абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ

Ухвала місцевого господарського суду та постанова апеляційного господарського суду (про визнання недійсними договорів про відступлення прав вимоги) мають оскаржуватися в порядку статті 7 КУзПБ, а ухвала місцевого

господарського суду та постановою апеляційного господарського суду (щодо питання відсторонення арбітражного керуючого) – в порядку статті 9 КУзПБ.

КУзПБ не передбачає процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал, рішень господарського суду в порядку статті 7 КУзПБ за результатами розгляду заяв (в порядку позовного провадження) у межах справи про банкрутство, до касаційної скарги на ті ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню в порядку частини третьої статті 9 КУзПБ, і навпаки.

Тож касаційне провадження в частині оскарження постанови апеляційного господарського суду та ухвали місцевого господарського суду (відхилено клопотання про відсторонення арбітражного керуючого від виконання обов'язків ліквідатора товариства) підлягає закриттю, оскільки в протилежному випадку суд касаційної інстанції буде діяти не як «суд, встановлений законом» в розумінні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентної практики Європейського суду з прав людини.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.10.2021 у справі № 5015/118/11 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101027357>.

Огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства. Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень – грудень 2021 року / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС. Київ, 2022. 33 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua